

Mog. 201

Sprawozdanie

Komisji sanitarnej z petycji wiecu gości w Krynicy o poparcie uchwał tego zgromadzenia w sprawie rozwoju zdrojowiska.

Wysoki Sejmie!

Pod przewodnictwem Księdza Prałata Pastora odbył się 12. sierpnia 1904 r. w Krynicy pierwszy wiec gości. Uczestników było około 1.200. Referował p. Józef Olszewski, kierownik biura „Ligi pomocy przemysłowej“.

Komitet wiecu prosi o poparcie u Rządu piętnastu uchwał, zmierzających do rozwoju zdrojowiska.

Wiec domaga się: 1. Zmienienia systemu administracji. 2. Zaprowadzenia kalkulacji przemysłowo kupieckiej. 3. Ujęcia źródeł dotąd nie wyzyskanych. 4. Wybudowania nowych łazienek mineralnych. 5. Wybudowania nowych łazienek borowinowych. 6. Wybudowania nowego zakładu wodoleczniczego. 7. Rozszerzenia wodociągów. 8. Regulacji Kryniczanki. 9. Zburzenia kilku starych domów. 10. Wybudowania kolei z Muszyny do Krynicy a nim to nastąpi, ulepszenia rozkładu jazdy. 11. Urządzenia oświetlenia elektrycznego. 12. Lepszego zorganizowania komunikacji pocztowej. 13. Wprowadzenia udziału gości w skład Komisji zdrojowej. 14. Staranniejszej opieki nad urządzeniami służącymi do uprzyjemnienia gościom pobytu. 15. Budowy hali targowej i t. p

Wiec wyraził nadto wdzięczność J. E. Panu Namiestnikowi za okazaną życzliwość dla Krynicy i postanowił przedłożyć mu petycję o wyjednanie żądanych ulepszeń; Koło polskie również otrzyma podobną prośbę.

Bezpośrednim powodem do zwołania wiecu był zapewne fakt tego roku jaskrawiej występujący, że środki lecznicze zbyt szczupłe nie odpowiadają wzrastającej frekwencji gości.

Chorzy przybywający najczęściej z dalekich stron zapewniają sobie wcześniej mieszkanie i są obowiązani, według istniejących przepisów, zatrzymać je przez cały sezon, pewni są naturalnie, że odbycie kuracji w dobrych warunkach, z chwilą, kiedy mają mieszkanie, nie ulega wątpliwości.

Tak jednakże nie jest, bo kuracja w Krynicy polega przeważnie na kąpielach branych w pewnym porządku leczniczym a zarząd mając mało łazienek kąpielii w dostatecznej ilości dostarczyć nie może, pomimo wyteżonej pracy.

Uzyskanie biletu na kąpiel w Krynicy w dniu odpowiednim, w godzinach przez lekarza wskazanych, zależy od obrotności chorego, zawody zaś wywołują niezadowolenie, rozgoryczenie nawet, co nie przyczynia się do dodatnich wyników kuracji. Niepowodzeniem jednego przejmują się inni, choć ktoś nabył bilet, brak pewności mienia następnej kąpielii wpływa ujemnie na swobodę, należąca do nieodzownych warunków kuracji.

Komisya sanitarna przeto z życzeń wiecu uważa za najważniejsze: ujęcie nie wyzyskanych dotąd źródeł, budowę łazienek i rozszerzenie wodociągów.

Dlaczego to się dotąd nie stało, trudno pojąć, wszak kapitał potrzebny przyniosłby bardzo wysoki procent a rząd pobiera ze zdrojowiska wogóle ładne dochody.

Oto zestawienie z ostatnich lat dziesięciu :

Rok:	Przychód:	Wydatki:	Czysty dochód:
1894	139.540 K 97 h	74.300 K 93 h	65.239 K 04 h
1895	158 006 " 35 "	91 264 " 23 "	66.742 " 12 "
1896	140 294 " 49 "	95.617 " 58 "	44 676 " 91 "
1897	154.034 " 78 "	91.236 " 13 "	62 798 " 65 "
1898	148.985 " 22 "	93.153 " 71 "	55.831 " 51 "
1899	167.678 " 50 "	106.486 " 61 "	61.191 " 89 "
1900	170.999 " 96 "	116.526 " 30 "	54.473 " 66 "
1901	176.346 " 84 "	118.823 " 30 "	57.523 " 54 "
1902	185.828 " 08 "	117.522 " 68 "	68.305 " 40 "
1903	199.690 " 52 "	116.565 " 79 "	83 124 " 73 "

Rząd włożył w zdrojowisko kapitał około półtora miliona koron. Przypuszczać można, że wycofał go już całkowicie, dochody bowiem coroczne są znacznie wyższe niż odsetki, jakie rząd pobiera od innych lokacji.

W ostatnich czterech latach tak podniósł się czysty dochód. Jaka szkoda, że po skończonym dobrym sezonie nie użyto choć części dochodów na nieodzowne ulepszenia.

Skarb państwa czerpie dochody z Krynicy i w inny jeszcze sposób a mianowicie z powiększenia się podatków, które przynosi rozwój zdrojowiska.

Fakt ten nigdzie nie jest prawdziwszym jak w Krynicy, gdzie bardzo znaczna ilość gości przybywa z poza granic Monarchii. Nigdzie przeto inwestycje nie opłacają się sowsiej; odraczanie inwestycji przez cały szereg lat jest wprost zamykaniem kas państwowych przed przyływem pieniędzy, które płaciliby goście z po za granic Monarchii, jużto za kąpiele i środki lecznicze wprost do kasy funduszu religijnego, jako właściciela Krynicy, jużto pośrednio do kas państwowych, przyczyniając się do wzmocnienia siły podatkowej.

Administracja przeto powinna mieć na oku nie tylko bilans dochodów ze zdrojów, ale i rozwój zdrojowiska. Każdy hotel, który przybywa w Krynicy, przynosi Państwu korzyści, choć nie jest własnością skarbową; dlatego z inwestycji lat ostatnich jako najkorzystniejszą wymieni Komisya nie postawienie bazaru kosztem 22.000 K, choć wkład ten daje bardzo wysoki procent, ale wybudowanie wodociągu kosztem 61.000 K i oddanie do użytku bezpłatnego pięciu studni wytryskowych, bo ta inwestycja usunęła obawy tyfusu i upadku zdrojowiska.

Tak samo w przyszłości zaleca najgoręcej Komisya zajęcie się przeprowadzeniem kanalizacji wspólnym kosztem w całym zdrojowisku, choć pozornie dochodu wprost nie przyniesie to żadnego.

Uzyskanie pieniędzy na inwestycje nie jest rzeczą łatwą, projekt zarządu musi uzyskać aprobatę Namiestnictwa i Ministerstwa rolnictwa jako administratorów, zgodę Ministerstwa skarbu i Ministerstwa wyznań i oświaty, jako zastępcy właściciela, a jeśli o budowę chodzi, nadto jeszcze i technicznego departamentu Ministerstwa spraw wewnętrznych. Za niepowodzenia zatem w tym względzie Komisya zarządu zarządowi uczynić nie może, a tem mniej, nie przyłączy się do tych głosów, które administrację surowo krytykują.

Przeciwnie Komisya podnosi z uznaniem wzorową czystość na obszarze dworskim, obfite zlewianie placów wodą, dobre utrzymywanie spacerów, szczególnie koło wspaniałego domu zdrojowego, dobroć muzyki, taniość czystych i miłych pokojów dla przejezdnych, dobroć restauracji i kawiarni, dążność do regulacji cen, ułatwianie pobytu urzędnikom państwowym i ich rodzinom, niemniej nauczycielom.

Do wytrwania na tej drodze, do rozszerzenia działalności w kierunku ułatwiania ludziom pracy wszelkich zawodów parotygodniowego odpoczynku w Krynicy komisya jak najgoręcej zachęca. W dobrach funduszu religijnego zadziwia brak domu dla księży i stowarzyszeń; wszak choćby tylko bezpłatnego gruntu pod schroniska nie odmówionoby pewnie, a łagodny klimat podgórski umożliwiający całoroczne otwarcie zakładów sprawia, że Krynica jest pod tym względem bardzo odpowiednią miejscowością.

Stanowisko zarządu w Krynicy jest dość trudne.

Ogół hoteli, domów gościnnych, restauracji i t. p. jest własnością prywatnych przedsiębiorców, których wkłady przewyższają wkłady rządowe.

Wszystkie zaś środki lecznicze, dom zdrojowy a parę tylko domów dla gości są na obszarze dworskim, będącym własnością funduszu religijnego.

Prywatnym właścicielom, którzy mienie swe oparli o istnienie źródeł, zależy bardzo na jak najlepszej administracji zdrojowiska, wpływu jednak na zarząd nie mają żadnego, z wyjątkiem szczupłego udziału w obradach, tak skąpo w atrybucy wyposażonej Komisji zdrojowej.

W tych warunkach, choćby polemika odezwała się czasem nieco żywiej, dziwić się nie można, przeciwnie jest to objaw dość naturalny, nawet do pewnego stopnia dodatni, bo powodować powinien skrupulatniejsze zbadanie, czy istotnie wszelkie wydane zarządzenia były właściwe.

Sytuację zresztą polepszy zawsze jak najchętniejsze przyjmowanie uwag i gotowość w każdej chwili współdziałania w łącznie podjętych usiłowaniach.

Te zalety, zdaniem Komisji sanitarnej, posiada obecny zarząd i gdyby tylko przyznany miał dostateczny kredyt na inwestycje a z dochodów po sezonie wolno było część znaczną użyć na ulepszenia, przyszłość Krynicy byłaby zapewnioną.

Czekają zaś zadania jeszcze wielkie i konieczność naprawienia dawnych zaniedbań, wskażemy tylko, przykładowo raczej, na niewykonany dotąd program z roku 1857 Profesora Zejsznera i Dr. Dietla, zbadania, czy przez umiejętne próby wiercenia nie uzyskanoby szczaw letnich lub ciepłych, zawierających oprócz soli żelazowych także sól kuchenną. W łonie ziemi kryją się prawdopodobnie nieocenione skarby.

Rozwój Krynicy jak i innych zdrojowisk jest ważną sprawą krajową. Komisja sanitarna powołując się na sprawozdanie swe z 25. stycznia 1896 al. 176 wyraża życzenie, by Wydział krajowy w najbliższem sprawozdaniu z czynności V. departamentu zamieścił wzmiankę o Krynicy i o innych zdrojowiskach, niemniej podał wyniki zamknięć kasowych funduszków zdrojowych.

W przeglądzie lekarskim z 15. października 1904 czytamy w artykule Dr. Skórczewskiego:

„J. E. Namiestnik hr. Andrzej Potocki bardzo się zajął sprawami Krynicy i przez parę miesięcy zdziałał więcej, niż poprzednio przez szereg lat.“

„Plany na wspaniałych gmach łaźni i zakładu wodoleczniczego już opracował architekt Zawiejski.“

„Wkrótce ma przyjechać inżynier Nitsch w celu ujęcia źródła Słotwińskiego oraz źródła „Dobrodzieja.“

„Źródło Słotwińskie ma być przeprowadzone wodociągiem do picia przy źródle głównym oraz do kąpielni.“

„Źródło Karola ma być w jesieni badany a jego woda oddana do picia i rurami przeprowadzona do łaźni.“

„Słowem Eks. Namiestnik wytworzył ruch dawno niebywały w Krynicy i nie można wątpić, że w krótkim czasie doprowadzi ją do należytego porządku.“

„Ale po za tem wszystkiem pragnie on czegoś więcej, pracuje, by znaleźć sposób wyjścia, któryby zabezpieczał los Krynicy na daleką przyszłość.“

Komisja sanitarna z radością dzieli się temi wiadomościami z Sejmem a najzupełniejszą pokładając ufność w działaniu J. E. Pana Namiestnika, pragnie, by Sejm stwierdził, że chodzi o rzecz ważną i nagłą, wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd, aby przyspieszył wprowadzenie niezbędnych ulepszeń w Krynicy.

Przewodniczący:
Gołuchowski.

Sprawozdawca:
Trzeciecki.

